

МІЖНАРОДНИЙ ПЕНСІЙНИЙ ВІСНИК

Квітень 2009 року – Випуск № 4

У випуску:

Міжнародні тенденції:

Кращий нагляд та прозорість як заходи боротьби з шахрайством ст. 1-2

- Сполучені Штати: Обговорюються нові правила нагляду, запропоновані Комісією з цінних паперів та бірж США
- Сполучені Штати: Державні фонди розробляють нові пропозиції щодо регулювання фінансового сектору
- Румунія: Світовий банк заявляє, що краще регулювання сприяє незалежності пенсійного регулятора
- Велика Британія: Регулятор заявляє, що під час кризи роль управління зростає

Пенсійні фонди демонструють не тільки від'ємні показники діяльності ст. 3

- Мексика: Активи пенсійних фондів збільшуються
- Норвегія: Активи державного пенсійного фонду збільшуються
- Росія: Пенсійні фонди стурбовані депозитами у проблемних банках
- Ірландія: Вартість пенсійних активів падає
- Фінляндія: Невдалий рік для фондів

Пенсійні фонди розробляють нові стратегії для подолання наслідків рецесії ст. 4-5

- У світі: Інтерес інвесторів до акціонерного капіталу, нерухомості та інфраструктури
- Нідерланди: Нафтова компанія Dutch Shell збільшує пенсійні внески
- Швеція: Шведські пенсійні фонди недооцінили показники очікуваної тривалості життя
- Європа: Системи управління ризиками і стратегії диверсифікації вимагають ретельного розгляду
- Велика Британія: Компанії Aon і Aviva переглядають розподіл внесків між роботодавцями та працівниками
- Ірландія: Пенсійні фонди можуть фінансувати проекти економічного розвитку

На порядку денному – підвищення пенсійного віку ст. 5-6

- Нідерланди: Дослідження свідчать, що люди працюють довше за наявності належних стимулів
- Фінляндія: Підвищення пенсійного віку під питанням
- Китай: Перегляд пенсійного віку для жінок
- Румунія: Підвищення пенсійного віку може відбутися раніше, ніж заплановано

Юридична практика щодо законодавства про пенсійний вік ст. 6

- ЄС: Суд про право вимагати виходу на пенсію в 65 років (Велика Британія)
- ЄС: Суд не дозволив жінкам-держслужбовцям у Греції виходити на пенсію раніше

Аналітичні матеріали цього місяця:

Останні новини про Рівень II ст. 6-8

- Польща: Уряд реформує Рівень II
- Естонія: Уряд планує припинити сплачувати внески до Рівня II
- Ірландія: Профспілка закликає компенсувати недоліки схем з визначеними виплатами за рахунок Рівня II
- Хорватія: Майбутнє Рівня II у Хорватії на розпутьті?
- Таблиця: Інформація про Рівень II по країнах Центральної Європи

МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ: КРАЩИЙ НАГЛЯД ТА ПРОЗОРИСТЬ ЯК ЗАХОДИ БОРТЬБИ З ШАХРАЙСТВОМ

Словосполучення «підвищення прозорості та контролю за діяльністю фондів» стало модним після скандалу, пов'язаного з шахрайською схемою Мадоффа, яка коштувала інвесторам, у тому числі компаніям, які управляють пенсійними активами, мільярдів доларів та додала кримінального відтінку ринковій кризі. Ми б хотіли поглянути на недоліки в регулюванні, які проявились внаслідок подібних скандалів, пов'язаних з махінаціями, та на деякі заходи, що пропонуються різними країнами для вдосконалення законодавства та регуляторного нагляду щодо управління пенсійними активами.

Сполучені Штати: Обговорюються нові правила нагляду, запропоновані Комісією з цінних паперів та бірж США

Фінансова криза та серія скандалів у сфері цінних паперів підштовхнули до дебатов з приводу того, як покращити нагляд Комісії з цінних паперів та бірж США (Комісія SEC) за ринками та їхніми гравцями.

Після арешту Мадоффа декілька законодавців з Комітету Сенату з банківської діяльності заявили, що вони перевіряють, чи потрібні нові закони, щоб внести зміни в порядок проведення перевірок Комісією SEC управляючих інвестиційними фондами: «Як регулюються бухгалтерські фірми фондів, і чи потрібно заборонити працівникам Комісії влаштуватися на роботу в сферу фінансових послуг відразу після того, як вони звільнилися з Комісії». Декілька законодавців також сказали, що хотіли б бачити більше ресурсів, виділених Комісії SEC, щоб вона могла ідентифікувати випадки шахрайства, подібні до випадку, пов'язаного зі схемою Мадоффа, і що Комісія, стосовно нагляду за фондами, повинна шукати шляхи покращення нагляду на основі оцінки ризиків. Комісія SEC створила робочу групу, щоб переглянути рекомендації та проблемні питання, пов'язані з діяльністю фондів.

Комісія SEC також планує «вжити більше заходів», аби посилити контроль за сектором кредитно-рейтингових агентств, який представлений такими фірмами, як Moody's, Standard & Poor's та Fitch Ratings. Рейтинги, які вони

Цей документ є інформаційним листом для партнерів та консультантів Проекту USAID "Розвиток ринків капіталу".

Не розповсюджується для широкого загалу.

Погляди та думки, висловлені в даному віснику, необов'язково співпадають або відображають погляди або думки Уряду США та USAID.

присвоюють компаніям, не тільки відіграють значну роль при визначенні того, скільки коштів можуть залучити та позичати ці компанії, але також допомагають визначити вартість цінних паперів, які купують банки, пенсійні фонди та інші суб'єкти. Нові заходи доповняють вже вжиті у грудні минулого року, які були розроблені з метою обмеження випадків конфлікту інтересів та посилення прозорості кредитних рейтингових агенцій.

Третій аспект вдосконалення нагляду стосується проблеми, пов'язаної з практикою сплати прихованих «відкатів» за участю компаній з управління активами пенсійних фондів та виборних посадовців. Ця проблема набула резонансу після проведення розслідувань діяльності компанії з управління активами пенсійних фондів США Quadrangle, що встановлювала високу плату за послуги, яка потім частково використовувалась в якості спонсорської допомоги на політичні цілі для фінансування кампанії місцевого фінансового регулятора, до обов'язків якого входив нагляд за даним сектором. Комісія SEC заявила, що вона перегляне пропозицію 1999 року (яка не була прийнята) щодо заборони інвестиційним радникам управляти пенсійними коштами протягом двох років після здійснення внеску на політичні цілі. (Bloomberg, New York Times, Reuters, Market watch)

Сполучені Штати: Державні фонди розробляють нові пропозиції щодо регулювання фінансового сектору

Крупні державні пенсійні фонди, з активами вартістю понад 900 мільярдів доларів США об'єдналися, щоб підготувати нові принципи фінансового регулювання з метою відновити довіру до світових ринків. Як повідомляється у прес-релізі, опублікованому минулого місяця на веб-сайті одного з найбільших державних пенсійних фондів, «Системи пенсійного забезпечення державних службовців Каліфорнії (CalPERS)», група пенсійних фондів розробляє п'ять принципів, які необхідно запровадити, щоб відновити світові ринки. Це наступні п'ять принципів: підвищення прозорості та розкриття інформації; справжня регуляторна незалежність; підвищення ролі акціонерів на ринках капіталу; визначення регуляторами на ранніх стадіях проблемних питань, що наражають світові ринки на ризик; та збереження свободи інституційних інвесторів щодо інвестування в повний спектр інвестиційних інструментів. Як заявила зазначена група, питання підвищення прозорості є питанням «першорядного значення», а відновлення ролі Комісії SEC як голосу та захисника інвесторів було «давню та конче потрібно». Група також закликає до створення незалежної установи для нагляду за зменшенням системного ризику на фінансових ринках, яка б мала фінансову автономію та повноваження отримувати інформацію, у тому числі в примусовому порядку.

Румунія: Світовий банк заявляє, що краще регулювання сприяє незалежності пенсійного регулятора

Директор представництва Світового банку в Румунії пан Беноїт Бларел та Директор місії Світового банку в Центральній Європі та країнах Балтії пані Орсалія Калантзопулос обговорили з органами влади Румунії

рекомендації щодо «гармонізації існуючої структури регулювання та нагляду» з вимогами Європейського Союзу, аби «покращити регулювання фінансового сектору» відповідно до висновків саміту G20 (Великої двадцятки). Рекомендації Світового банку «спрямовані на посилення незалежності від політичного впливу» регуляторів країни, включаючи пенсійного регулятора: Національної комісії з цінних паперів, Комісії нагляду за страховими компаніями та Комісії нагляду за недержавною пенсійною системою. Світовий банк розповсюдить «найкращу практику у цій сфері», спрямовану на посилення повноважень цих органів та вдосконалення їх до рівня «найвищих стандартів». Проте представники Світового банку відзначили, що така недосконалість регулювання не обмежується лише Румунією, а впливає «на весь цивілізований світ». «Якщо б в нас було належне регулювання, то ми б не опинились в кризі, яку переживаємо зараз», - процитувала румунська преса пані Калантзопулос. (Джерело: financialru.ro, actmedia.eu)

Велика Британія: Регулятор заявляє, що під час кризи роль управління зростає

Пенсійний регулятор Великої Британії (TPR) минулого місяця оприлюднив заяву, у якій попереджає, що під час економічного спаду пенсійні схеми стають більш вразливими до неправомірних дій, та закликає до посилення «пильності» щодо визначення можливих причин для стурбованості. TPR вважає, що складна фінансова ситуація може «посилити вразливість деяких схем до дій, які дають нам привід для стурбованості». До таких дій можуть належати шахрайство та нечесність, а також дії, які б «неприйнятно збільшували ризики, пов'язані з пенсійними виплатами учасників», у тому числі анулювання заборгованості роботодавця, недоречне переведення коштів з недостатньо профінансованих схем, інвестування роботодавцем коштів корпоративних фондів у власне підприємство, а також практика «противників трастів» – націлювання учасників пенсійних фондів на надання роботодавцю доступу до їх пенсійних коштів та переведення їх пенсійних коштів до підозрілих установ.

Хоча TPR і зазначає, що планує провести розслідування, регулятор також підкреслює важливість звітів про факти незаконної діяльності як джерела інформації. Фактично повідомлення про випадки порушення законодавства є правовим обов'язком управляючих активами, довірчих керуючих та адміністраторів, який переважає над іншими їхніми обов'язками, такими як, наприклад, обов'язок дотримання конфіденційності. «Управління, – говорить регулятор, – навпаки, є більш важливим під час економічного спаду». Деякі професіонали даного сектору вважають, що спеціалісти з управління активами та довірчі керуючі повинні критично поглянути на те, як вони здійснюють контроль та нагляд, щоб визначити ризики та внести відповідні зміни у свої нормативні акти щодо здійснення контролю. (IPE.com)

ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ДЕМОНСТРУЮТЬ НЕ ТІЛЬКИ ВІД'ЄМНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Мексика: Активи пенсійних фондів збільшуються

За даними національного регулятора CONSAR загальна сума активів мексиканських пенсійних фондів збільшилась на 10,7% за рік, досягнувши суми 74,6 мільярда доларів США (970,11 мільярда мексиканських нових песо) на кінець першого кварталу 2009 року. Середня доходність пенсійних схем, що належать до національної пенсійної системи, збільшилась до 4,42% за трирічний період, який закінчився 31 березня 2009 року. Більше всього коштів інвестовано в облігації внутрішньої державної позики, 15,81% – в державні цінні папери з фіксованою доходністю, 5,14% – в акції вітчизняних емітентів, а решта – в акції та облігації з фіксованою доходністю іноземних емітентів. Минулого місяця мексиканські пенсійні фонди домовились інвестувати до кінця року пенсійні активи тільки в цінні папери вітчизняних емітентів, таким чином підтримуючи намагання держави відновити національну економіку.

В 1997 році мексиканську пенсійну систему було трансформовано із солідарної у недержавну пенсійну схему, що базується на індивідуальних накопиченнях (зі схеми з визначеними виплатами – DB – у схему з визначеними внесками – DC). Реформу було запроваджено для того, щоб вирішити демографічні проблеми та забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи у майбутньому. Кожен працівник має індивідуальний рахунок, на який сплачуються внески, що є обов'язковими для роботодавців, уряду та самих працівників. Національна комісія пенсійної системи (CONSAR) – орган, що здійснює регулювання та нагляд за пенсійною системою Мексики, основним завданням якого є регулювання AFORES. AFORES – це приватні фінансові установи, які відповідають за адміністрування та інвестування пенсійних накопичень. (GlobalPensions.com, веб сайт CONSAR)

Норвегія: Активи державного пенсійного фонду збільшуються

До кінця березня цього року вартість активів пенсійного фонду Norway Global збільшилась до 2,08 трильйона норвезьких крон (236,4 мільярда євро). У лютому фонд отримав від'ємну доходність по облігаціях (-23,3%), це виявилися найгірші результати діяльності фонду за всю історію його існування, що підштовхнуло фонд переглянути власну короткострокову інвестиційну стратегію. Після цього Міністерство фінансів Норвегії опублікувало звіт про діяльність фонду протягом останнього року та його етичні принципи, внаслідок чого пенсійний фонд виключив тютюнові компанії з переліку об'єктів для інвестування та підтвердив, що в найближчому майбутньому не буде інвестувати в облігації з високою доходністю та в облігації країн, що розвиваються. (Джерело: GlobalPensions.com. Про соціально відповідальне інвестування – див. IPN №3)

Росія: Пенсійні фонди стурбовані депозитами у проблемних банках

На засіданні Соціальної Ради з питань інвестування пенсійних накопичень голова ради Національної асоціації НПФ Костянтин Угрюмов попередив, що росіяни ризикують втратити свої пенсійні накопичення, які були інвестовані на банківські депозити. Основними негативними факторами, які можуть призвести до втрати накопичень, є наступні: наявність проблемних банків; той факт, що пенсійні фонди є останніми в черзі, коли мова йде про компенсування втрат по банківських депозитах; ризик непогашення зобов'язань за облігаціями; а також значне зменшення сплати страхових внесків компаніями, що скорочує інвестиції та зменшує потенційні інвестиційні доходи. Пан Угрюмов вважає, що прийшов час запитати уряд про гарантування не тільки пенсійних накопичень, що знаходяться в приватних установах, але й пенсійних накопичень в державних установах. На його думку, створення такої системи гарантування повинно бути ініційовано Пенсійним фондом Російської Федерації, що дозволить уникнути використання коштів з державного бюджету. (Regnum.com)

Ірландія: Вартість пенсійних активів падає

У 2008 році вартість активів ірландської пенсійної схеми зменшилась на 23%, або на 20 мільярдів євро. Згідно з річним звітом Ірландської асоціації пенсійних фондів загальна вартість активів зменшилась до 66,7 мільярда євро з 86,6 мільярда євро в попередньому році. Крім того, як показало дослідження, триває перехід зі схеми з визначеними виплатами до схеми з визначеними внесками. 70,8% активів знаходяться в управлінні схем з визначеними виплатами і 27,3% – у схемах з визначеними внесками. Проте, як повідомляє GlobalPensions.com, ця цифра показує, що за останні два роки активи схем з визначеними внесками з 14% у 2006 році збільшились вдвічі. Решта, тобто 1,9% пенсійних активів, знаходяться в додаткових добровільних накопичувальних схемах.

Фінляндія: Невдалий рік для фондів

Згідно зі звітом Банку Фінляндії 2008 рік став «найгіршим роком в історії пенсійних схем для працівників [у Фінляндії]» в результаті різкого падіння цін на акції. Страхувальники зафіксували великі втрати з інвестиційної діяльності. Внаслідок фінансової кризи страхувальники внесли значні зміни у свої інвестиційні портфелі. Багато страхувальників зменшили свої інвестиції в акції та вклали кошти в інструменти з фіксованою доходністю і в нерухомість. Частка інвестицій в акції в загальному інвестиційному портфелі пенсійних страхувальників фінських працівників зменшилась з 47% до менш ніж 30% за рік, у той час як інвестиції в облігації збільшились до 41% на кінець 2008 року. А інвестиції в нерухомість залишились стабільними з невеличким збільшенням на пару мільйонів євро і досягнули понад 9 мільярдів євро. У результаті частка нерухомості в загальному портфелі пенсійних страхувальників дорівнює 14%. (Джерело: IPE.com)

ПЕНСІЙНІ ФОНДИ РОЗРОБЛЯЮТЬ НОВІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ РЕЦЕСІЇ

У світі: Інтерес інвесторів до акціонерного капіталу, нерухомості та інфраструктури

Як показують результати дослідження компанії з фінансового консультування Vfinance, опубліковані на сайті GlobalPensions.com, акціонерний капітал, хедж-фонди фондів, а особливо нерухомість та інфраструктура (проекти економічного розвитку) у цьому році є об'єктами особливого інтересу пенсійних фондів та інституційних інвесторів. Опитування 60 репрезентативних пенсійних фондів, ендаументів (добродійних цільових фондів) та страховиків, яке компанія проводить двічі на рік, доводить, що якнайменше 46% респондентів збільшать частку інвестицій в акціонерний капітал впродовж наступних 12 місяців: частково для того, щоб переглянути розміщення своїх стратегічних активів внаслідок падіння вартості акцій. 35% зменшать таку частку, порівняно з нинішніми позиціями. Щонайменше 85% респондентів підкреслили, що криза змусила їх переглядати інвестиційну політику; але з тих, що збираються її переглядати, щонайменше 70% збираються зробити це впродовж наступних шести місяців.

Нерухомість та інфраструктура також виявляються популярними об'єктами для диверсифікації інвестицій у майбутньому. Опитування показало, що 24% учасників ринку збільшать свої інвестиції у нерухомість впродовж наступного року, а 44% – впродовж наступних трьох років. Інфраструктура викликати найбільший інтерес протягом наступних місяців, коли 32% інвесторів збільшать інвестиції у цей об'єкт впродовж наступного року, а 46% – впродовж наступних трьох років. У кінці трирічного періоду лише 15% з опитаних інвесторів не планують мати інвестицій у нерухомості, порівняно з 27% у березні. Понад третина опитаних компаній очікувала зниження часток володіння облігаціями. (GlobalPensions.com, Vfinance)

Нідерланди: Нафтова компанія Dutch Shell збільшує пенсійні внески

Нафтовий концерн Royal Dutch Shell оголосив про виділення рятівного пакета, вартістю в кілька десятків мільйонів євро, для свого ослабленого датського пенсійного фонду, у якому виник дефіцит під час фінансової кризи. Компанія вирішила збільшити внески пенсійного страхування в той час, як багато компаній у Великій Британії та Європі, навпаки, зменшують обсяги платежів до своїх пенсійних фондів, намагаючись заощадити кошти. Аби поліпшити слабке фінансове становище фонду, Shell погодилася збільшити регулярні пенсійні внески до нього з 5% від зарплат працівників до 32,1%, починаючи з 1 липня (звичайна ставка внесків до пенсійних схем з визначеними виплатами коливається на відмітці 15%). Завдяки цьому до пенсійних активів датського представництва компанії за 2009 рік буде додано ще від 35 (46 мільйонів доларів США) до 40 мільйонів

євро. Водночас компанія Shell в Лондоні в липні 2007 року припинила на один рік сплачувати внески до британського фонду, а потім – ще на рік у 2008-му. «Пенсійні канікули» будуть знову переглядатися влітку. (журнал Wall Street Journal, веб-сайт Royal Dutch Shell).

Швеція: Шведські пенсійні фонди недооцінили показники очікуваної тривалості життя

Шведський пенсійний регулятор Finansinspektionen (FI) перевіряв 17 компаній, що надають пенсійне страхування і страхування життя, і дійшов висновку, що у них виник дефіцит, який на піку перевищив 17 мільярдів крон (1,55 мільярда євро). Однак 15 мільярдів з цієї суми були компенсовані до кінця 2008 року. У звіті регулятор повідомив, що найчастіше причина нестачі полягала у занижених показниках очікуваної тривалості життя, порівняно з прогнозами. Така ситуація спостерігалася в 12 з 17 компаній. Чотири фірми недооцінили майбутні адміністративні витрати, повідомляє IPE.com. Шведський пенсійний регулятор FI підкреслив, що нестача коштів не вплинула безпосередньо на рівень пенсійних виплат учасникам і не поставила під загрозу платоспроможність компаній. Наразі регулятор обговорює з компаніями, що показали дефіцит, те, як він може стимулювати їх змінити свої показники та збільшити фінансування.

Європа: Системи управління ризиками і стратегії диверсифікації вимагають ретельного розгляду

За словами представників компанії Allianz Global investors та німецької консалтингової компанії Heubeck Feri класичні збалансовані портфелі або портфелі з багатьма різними видами активів не змогли захистити пенсійні фонди від нинішньої кризи і їх необхідно переглянути. Крім того, експерти погодилися, що необхідно посилити регулювання і, особливо, адаптувати системи управління ризиками до умов, що постійно змінюються. Значна нестабільність та взаємозв'язок таких умов «виявилися черговими непоміченими досі ризиками, на які потрібно спрямувати належні заходи з управління», повідомляє IPE. Представники Allianz припустили, що потрібно відійти від класичних стандартів інвестування у облігації/акції до більш динамічних активів, що сприятиме управлінню ризиками у довгостроковій перспективі. Однак Allianz Global investors також зазначила, що ці заходи можуть бути складовою частиною лише такої стратегії управління ризиками, яка чітко розділяє оцінку ризиків, управління ризиками і контроль ризиків. Обидві компанії погоджуються, що пенсійні фонди більше зосереджуватимуться на управлінні ризиками. Крім того, вони вбачають можливе рішення щодо уникнення ризиків, з якими зараз стикаються пенсійні фонди, у моделі управління співвідношенням активів і пасивів. (IPE.com, прес-реліз Heubeck Feri)

Велика Британія: Компанії Aon і Aviva переглядають розподіл внесків між роботодавцями та працівниками

Британське відділення одного з найбільших в світі страхових брокерів, компанії Aon, оголосило про наміри вполовину скоротити розміри внесків роботодавців до свого пенсійного плану в Великій Британії як про один із заходів щодо стримання рецесії. Пропозиція передбачає

перехід до більш низьких стандартів сплати внесків роботодавцем до своїх планів з визначеними внесками, у яких беруть участь 5000 працівників компанії. Проте, якщо внески працівників виявляться вищими за стандартні, роботодавець за певних умов буде доплачувати стільки ж. У залежності від віку працівники можуть додатково сплачувати внески у розмірі 2%, 4% або 6%, і компанія за них також додатково буде сплачувати внески у відповідних розмірах. За повідомленням Financial Times Lon може стати чи не першою з декількох крупних компаній, які вдалися до скорочення розмірів внесків роботодавців як засобу скорочення видатків. Так само, страховий гігант Aviva вперше змушує своїх працівників сплачувати 1% заробітної плати до своєї схеми з визначеними внесками. До сьогодні 15 900 учасникам схеми з визначеними внесками взагалі не потрібно було сплачувати власні кошти, тому що схема фінансувалася виключно за рахунок роботодавця.

(Джерело: FT, Guardian, Professionalpensions.com)

Ірландія: Пенсійні фонди можуть фінансувати проекти економічного розвитку

Уряд Ірландії повідомив, що пенсійні кошти можуть використовуватись для фінансування низької інфраструктурних проектів у рамках стабілізаційного бюджету, у той час як державні службовці будуть сплачувати пенсійні внески у більшому розмірі. Ірландський уряд пообіцяв до 2013 року інвестувати 31,4 мільярди євро (41,6 мільярди доларів США) в інфраструктурні проекти, щоб примусити економіку Ірландії знову працювати. Зараз ведуться переговори з пенсійними фондами країни про додаткове надання для проектів економічного розвитку ще 3 мільярдів євро (3,97 мільярда доларів США). За інформацією пенсійного веб-сайту GlobalPensions.com, який цитує урядовців: «існує можливість доступу до значного приватного капіталу» через домовленість з пенсійними фондами.

Коментар: Редактор хотів би зауважити, що, якщо інфраструктурні проекти не будуть фінансуватись за рахунок нових випусків державних ірландських облігацій, якщо ці облігації не будуть мати прийнятної відсоткової доходу, і якщо вони не будуть погашатись вчасно за графіком, то в майбутньому пенсійні фонди опиняться в набагато гіршому фінансовому становищі та взагалі можуть бути фінансово знищеними через неприбуткові інфраструктурні інвестиції.

НА ПОРЯДКУ ДЕННОМУ – ПІДВИЩЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ

Нідерланди: Дослідження свідчать, що люди працюють довше за наявності належних стимулів

Представники APG Group – пенсійної схеми з визначеними виплатами для державних службовців та працівників секторів освіти і будівництва, в управлінні якої знаходяться 200 мільярдів євро – кажуть, що люди готові працювати довше, якщо до цього є належні стимули. У 2006 році APG запропонувала працівникам можливість вимагати вищі виплати, якщо вони погодяться працювати довше. Працівники APG Group стверджують, що, як

покаже дослідження, учасники пенсійного фонду згодні вийти на пенсію майже на 18 місяців пізніше, ніж вони планували раніше, якщо їм запропонувати фінансові стимули. (PPE.com)

Фінляндія: Підвищення пенсійного віку під питанням

Центристський кабінет Фінляндії відклав свої плани щодо підвищення пенсійного віку з 63 років до 65 з 2011 року, домовившись натомість з профспілками і роботодавцями збільшити його з нинішніх 59,4 року на три роки за період від сьогодні до 2024 року. Фінська опозиція під керівництвом соціал-демократів подала вотум недовіри щодо нереалізованого наміру уряду збільшити пенсійний вік. Як повідомляє фінський сайт yle.fi, вік людей, що виходять на пенсію, може зменшитись, якщо рецесія триватиме довго і через неї літні люди не матимуть роботи. Фактично з 72 тисяч осіб, які офіційно вийшли на пенсію, менш ніж половина (34 тисячі) отримали звичайні пенсії, передбачені за віком. Близько 12 тисяч вийшли на пенсію за пенсійними планами для літніх осіб, що тривалий час не працювали, а 23 тисячі – отримали пенсії за інвалідністю.

Китай: Перегляд пенсійного віку для жінок

Минулого місяця представники Міжнародного бюро праці (МБП) в Китаї та Монголії, спільно з Інститутом дослідження гендерних питань Китаю, провели конференцію з обговорення необхідності підвищення пенсійного віку для жінок. У Китаї чоловіки виходять на пенсію у 60 років, а серед жінок пенсійний вік становить 50 років для робітниць, зайнятих фізичною працею, і 55 років – для жінок, що виконують розумову працю. Директор МБП в Китаї та Монголії Констанс Томас відзначила, що традиційно обов'язковий вихід на пенсію в більш ранньому віці був спрямований на захист жінок, зважаючи на їх подвійну завантаженість роботою. Однак «нерівність у визначенні пенсійного віку дедалі більше вважається застарілою», сказала Констанс, і навіть розглядається як «інституційна дискримінація за статтю». Місцева влада Пекіну взяла на себе ініціативу запропонувати збільшення пенсійного віку для жінок з 55 років до 60-ти, починаючи з наступного року, розглядаючи це як частину низки змін у законодавстві, спрямованих на забезпечення гендерної рівності на роботі, повідомляє видання «Чайна Дейлі». Якщо перегляд відбуватиметься як заплановано, реформа буде запроваджена вже цього року.

Румунія: Підвищення пенсійного віку може відбутися раніше, ніж заплановано

Газета «Румунія лібера» повідомила, що уряд може запровадити підвищення пенсійного віку раніше, ніж планувалося. Спочатку передбачалося, що, починаючи з 2014 року, чоловіки виходитимуть на пенсію в 65 років, а жінки – у 63. Наразі пенсійний вік для жінок становить 58 років і 8 місяців. Крім того, деякі категорії працівників, наприклад жінки, що виховали трьох чи більше дітей, можуть виходити на пенсію раніше. Як повідомляє інформагенція Mediafax, посилаючись на звіт Європейської Комісії, ці зміни спрямовані на вирішення проблем у пенсійній системі, які вже довгий час існують в Румунії. Вони спричинені дедалі меншою кількістю

вкладників, порівняно з кількістю пенсіонерів; більш низькою зайнятістю літніх працівників і збільшенням випадків виплати зарплати «в конвертах». Комісія інформує, що через попередню пенсійну політику, закладену в перші роки перехідного періоду з метою зниження безробіття, суттєво збільшилася кількість пенсіонерів. У 1990 році на кожного пенсіонера припадало 3,43 працюючої особи, а у 2003-му – лише 0,79. Такий спад за 13 років є дуже суттєвим. У 2003 році кожен працівник підтримував більш ніж одного пенсіонера, на відміну від 1990 року, коли одного пенсіонера підтримували більш ніж 3 працівники.

ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА ЩОДО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПЕНСІЙНИЙ ВІК

ЄС: Суд про право вимагати виходу на пенсію в 65 років (Велика Британія)

Британська група правозахисників звинуватила британських законодавців у «дискримінації» літніх працівників через запровадження обов'язкового виходу на пенсію в 65 років. Згідно з чинним законодавством роботодавці можуть змусити працівників вийти на пенсію у віці 65 років. Однак Європейський Суд прийняв рішення, що британське законодавство НЕ порушує законодавства ЄС, якщо вимушений вихід на пенсію «обґрунтований законом». Попри те, що закон ЄС забороняє дискримінацію за віком, Директива про рівне ставлення дозволяє відмінності у ставленні до людей в певних випадках. Тепер Суд Великої Британії має вирішити, є мотивація британського уряду «легітимною» чи ні. Проте рішення Європейського Суду вже зараз розглядається як погана новина для літніх людей, які повинні або хочуть працювати після настання офіційного пенсійного віку. У даному випадку примусовий вихід на пенсію має на меті відкрити ринок праці для нових працівників і для осіб, що займають низькооплачувані посади. Спочатку група захисників Age concern подала на британський уряд до суду в 2006 році, а Високий суд Великої Британії, який зараз розглядає справу, звернувся до суду ЄС, аби той роз'яснив питання, що підпадає під регулювання ЄС. Згідно з процедурою справу повернено до Високого суду Великої Британії.

ЄС: Суд не дозволив жінкам-держслужбовцям у Греції виходити на пенсію раніше

Минулого місяця Європейський Суд прийняв рішення про те, що жінки, зайняті на державній або військовій службі, не можуть виходити на пенсію раніше за своїх колег-чоловіків. Уряд Греції заперечив це, стверджуючи, що права жінок на більш ранній вихід на пенсію мали б відображати їх коротшу зайнятість через час, потрібний на виховання дітей. Рішення може вплинути на близько 140 тисяч жінок: їм доведеться працювати на п'ять років довше – таку інформацію поширила спілка державних службовців ADEDI, яка виступила з критикою рішення Європейського Суду. Грецьке видання Kathimerini Daily повідомляє, що, за словами представників уряду, вони

проведуть переговори з комісією ЄС і спробують знайти спосіб реалізувати таке рішення суду. «Це суперечить принципу рівного ставлення», – заявили представники суду: «встановлювати з метою призначення пенсії... необхідні вікові умови та вимоги щодо мінімального стажу служби, які різняться відповідно до статі».

АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЦЬОГО МІСЯЦЯ: ОСТАННІ НОВИНИ ПРО РІВЕНЬ II

Фінансова криза та її вплив на пенсійні активи змусили уряди переглянути й адаптувати пенсійні системи своїх країн, аби оптимізувати пенсійні активи, враховуючи нові економічні реалії. Це, наприклад, розширення інвестиційних можливостей завдяки скасуванню обмежень на розміщення активів у Румунії, або пропонування більш диверсифікованих портфелів: ризикованіших, консервативних і збалансованих – для того, щоб ефективніше відповідати потребам і можливостям інвесторів, як у Польщі.

За словами міжнародного експерта з пенсійних питань Гері Гендрікса в Україні адміністратори також мають пропонувати різні інвестиційні можливості, а ще вони повинні навчитися обраховувати у пенсійному фонді декілька показників вартості одиниці пенсійних внесків замість одного: «В інших країнах Центральної Європи адміністратори вміють це робити – то чому б не робити цього в Україні? Це б відкрило дуже багато інвестиційних можливостей, таких необхідних для України – особливо, якщо запроваджувати другий рівень. Запровадження Рівня II забезпечить великий приплив на ринки ліквідних коштів, які потрібно буде кудись інвестувати».

Польща: Уряд реформує Рівень II

Польський уряд планує суттєво змінити модель другого рівня, зокрема зменшити розмір внесків та винагороди надавачам послуг, запровадити пенсійні плани в залежності від віку, а також застосовувати нові канали пропонування пенсійних контрактів.

- Зменшення розміру внесків та винагороди надавачам послуг: максимальний внесок до пенсійного фонду буде зменшений з 7% до 3,5% поступово впродовж наступних років. Крім того, максимальна винагорода за управління пенсійним фондом призначатиметься тільки тоді, коли фонд накопичить активів вартістю 45 мільярдів злотих (9,7 мільярда євро). Цей закон має набрати чинності у січні наступного року.

- Запровадження пенсійних фондів з різними рівнями ризиків в залежності від віку.

За інформацією IPE.com уряд може запровадити три окремі пенсійні фонди з різними рівнями ризиків в одному пенсійному фонді – на кшталт так званої моделі «життєвого циклу» в інших країнах. Збалансований портфель з таким самим рівнем ризику, як у діючих нині пенсійних фондах, є обов'язковим для кожного учасника фонду впродовж певного періоду, після чого,

наближуючись до пенсійного віку, такий учасник переходить на «безпечний» портфель з меншим ризиком. «Динамічний» варіант, з іншого боку, можна обрати добровільно: учасник може погодитися на більший ризик за умови, якщо від моменту вибору до виходу на пенсію в нього залишається щонайменше 20 років. Якщо таку зміну буде запроваджено, майбутні пенсіонери зможуть одночасно брати участь у двох різних інвестиційних портфелях в одному пенсійному фонді.

- Крім того, уряд розглядає можливість внесення змін до механізму пропонування пенсійних контрактів. Можливо, він дозволить нові способи продажу через Інтернет або кол-центри (IRE.com).

Естонія: Уряд планує припинити сплачувати внески до Рівня II

Уряд Естонії припинить сплачувати внески до другого рівня системи пенсійного забезпечення на два роки – таке рішення прийняв уряд після двох тижнів обговорень. Наразі працівники сплачують 2% від своїх зарплат, а держава сплачує 4% – остання сума вираховується з внесків до солідарної системи (20%), які сплачує кожен працівник. Такий захід спрямований на зменшення дефіциту державного бюджету і забезпечення домогосподарств додатковими коштами для виплати кредитів. Зараз на другому рівні зберігаються пенсійні заощадження понад півмільйона естонців. Коли його (другий рівень) запровадили у 2002 році, сплата пенсійних внесків стала обов'язковою для молоді, народженої до 1983 року, добровільною – для молодших за 60 років, але не дозволеною тим, кому за 60. На даний час у фондах другого рівня знаходиться загалом 11 мільярдів крон (993 мільйони доларів США), а впродовж наступних двох років мають надійти ще 6 мільярдів крон. Уряд планує відновити сплату внесків до другого рівня у 2011 році: він сплачуватиме 2%, а працівники – 1%. Повністю схема відновиться тільки у 2012 році. Однак працівники можуть продовжувати сплачувати внески до другого рівня – у такому випадку держава пообіцяла теж щось сплачувати (на користь працівників), але лише «за певних умов економічного зростання».

Деякі державні органи ставляться до такої ідеї критично. Голова місцевого регулятора, Агенції з фінансового нагляду, Рауль Маалштайн не погоджується з таким планом. Він заявляє, що це дасть учасникам фондів підстави скажитися до суду на державу або компанії з управління активами фонду за порушення угод з ними. Естонія запровадила обов'язковий другий рівень у 2002 році. Учасники сплачують до нього 2% від заробітної платні, а роботодавці – 4% (на додачу до 16% до солідарної системи). Фондами управляють приватні компанії з управління активами, чії активи строго відокремлені від активів фондів. (урядовий веб-сайт www.valitsus.ee, IRE.com)

Ірландія: Профспілка закликає компенсувати недоліки схем з визначеними виплатами за рахунок Рівня II

Одна з найбільших профспілок, «Спілка працівників сфери послуг, промисловості, професійної та технічної сфер» (SIPFU), повідомляє, що у своєму плані стабілізації

уряд має звернути увагу на загрозу обвалу професійних пенсійних схем з визначеними виплатами через банкрутство роботодавців. Спілка дала уряду строк до 1 травня на вирішення «питання пенсійного дефіциту» в країні шляхом запровадження обов'язкової накопичувальної схеми. Як повідомляє SIPFU, майже 50% ірландських працівників не мають професійного пенсійного страхування, та й перспективи для тих, що мають, не зовсім зрозумілі. «Зараз ясно, що пенсійна система з визначеними виплатами не є стійкою», – повідомляє інформаційний ресурс IRE, посилаючись на слова представників SIPFU. (IRE.com, Irish Times)

Хорватія: Майбутнє Рівня II у Хорватії на розпутьті?

Уряд Хорватії не просунувся з планами дозволити вкладникам вийти з обов'язкової накопичувальної пенсійної системи (Рівня II) – ймовірно, зважаючи на попередження внутрішніх експертів та Міжнародного валютного фонду (МВФ). Минулого лютого прем'єр-міністр Хорватії Іво Сандер назвав Рівень II у країні «провалом» після того, як фонди повідомили про від'ємний інвестиційний дохід на рівні близько 12,5% за 2008 рік. Він натякнув, що можна дозволити вкладникам вийти з системи, пропонуючи натомість можливість накопичувати пенсійні кошти, якими управлятиме держава. Наразі активами управляють приватні інвестиційні фонди, а ставка внесків до другого рівня сягає до 5% від загальної зарплатні працівника.

Однак МВФ попередив, що «уряд має утриматися від реформування другого рівня системи пенсійного забезпечення, яке може мати руйнівний вплив на вже й без того ослаблені ринки капіталу та підірвати довіру інвесторів». З часу запровадження обов'язкових пенсійних схем у 2002 році обсяг активів значно виріс, і тепер вони є важливим джерелом ліквідності для хорватських ринків капіталу. У 2008 році активи другого рівня склали дві третини всього обігу на Загребській біржі та 8% ВВП.

Відтак, експерти бояться, що закриття таких пенсійних схем може дестабілізувати систему пенсійного забезпечення загалом. У минулому місяці хорватська газета National повідомила: голова представництва Світового банку в Загребі Андас Горвай попередив, що другий рівень пенсійної системи не можна скасовувати. Крім того, деякі експерти вважають, що внески до другого рівня варто навіть збільшити: представники місцевої асоціації управляючих пенсійними фондами зазначили, що, замість ослаблення другого рівня, уряд повинен спробувати збільшити розмір внесків від нинішніх 5% до 10% від зарплатні. У МВФ також заявили, що збільшення внесків є одним із заходів, необхідних для стабілізації системи пенсійного забезпечення загалом. За інформацією IRE.com раніше МВФ рекомендував збільшити чинну зараз ставку внесків до першого рівня, яка становить 20%, передаючи 5% від цієї суми до другого рівня для тих, хто є учасником програми додаткового пенсійного забезпечення. У Хорватії фонди повинні забезпечити мінімальний інвестиційний дохід. А навіть попри те, що недоотриманий дохід компенсується активами компаній з управління активами, остаточною гарантом все ж таки виступає державний бюджет. (IRE.com, National)

Коментар: Редактор зазначає, що приклад Хорватії показує, як притік капіталу внаслідок запровадження другого рівня впливає на ринки цінних паперів. З огляду на приплив коштів з другого рівня на ринки капіталу уряди повинні забезпечити наявність на ринку достатньо широкого асортименту фінансових інструментів. Попри те, що активи другого рівня можуть зайняти велику частину капіталу фондового ринку, варто зазначити, що пенсійні кошти розраховані на довгострокові інвестиції, а тому вони не повинні займати більшу частину обігового капіталу.

Таблиця: Інформація про Рівень II по країнах Центральної Європи

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РІВЕНЬ II ПО КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

(Джерело: Allianz Global Investors, ОЕСР, різні)

Країни Центральної Європи	Учасники (млн.)	Активи в управлінні (млн. євро)	Кількість надавачів послуг пенсійним фондам
Словенія	0,4	813	11
Естонія	0,5	475	5
Литва	0,6	306	6
Латвія	0,9	183	8
Словаччина	1,1	710	6
Хорватія	1,3	2 200	4
Болгарія	2,4	523	8
Угорщина	2,6	5 900	18
Чеська Республіка	3,3	5 300	10
Польща	2,4	30 000	15

Вісник підготовлено завдяки зусиллям працівників відділів пенсійного реформування та зв'язків з громадськістю Проекту "Розвиток ринків капіталу" в рамках програми Проекту щодо пенсійного реформування. Проект фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Реалізацію Проекту USAID "Розвиток ринків капіталу" було розпочато у жовтні 2005 року.

Це – п'ятирічна програма, спрямована на надання допомоги Україні у створенні життєздатного й ефективного фінансового сектора, що сприятиме економічному зростанню і знизить витрати та ризики проведення пенсійної реформи. Більш детальну інформацію Ви зможете отримати на сайті Проекту: www.capitalmarkets.kiev.ua або на сайті з питань пенсійної реформи в Україні: www.pension.kiev.ua

Головна мета діяльності USAID в Україні – допомогти країні завершити перехід до сталої демократичної системи з ринково-орієнтованою економікою. Основними напрямками допомоги є економічне зростання, розвиток демократії та самоврядування, охорона здоров'я та соціальний сектор. Загальна вартість технічної і гуманітарної допомоги, наданої з 1992 року для того, щоб сприяти розвитку демократії, реструктуризації економіки та реформуванню соціального сектору України, на сьогодні складає 1,6 млрд. доларів. Більше відомостей про цю та інші програми USAID Ви можете отримати у Відділі інформації та зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (044) 492-71-01 або завітавши на інтернет-сторінку <http://ukraine.usaid.gov>.